

Tjänsteutlåtande Nr: 2023-62

Utfärdat 2023-10-17

Diarienummer 1206/23

Handläggare: Victoria Claesson, Katarina Högfeldt

Telefon: 031-367 00 36

E-post: katarina.hoegfeldt@educ.goteborg.se

Yttrande över förslag till Göteborgs stads Biblioteksplan 2024–2028

Förslag till beslut

I Utbildningsnämnden

1. Att tillstyrka förslaget till Göteborgs Stads Biblioteksplan med förvaltningens synpunkter i beaktande.

Sammanfattning

Kulturnämnden har överlämnat till utbildningsnämnden att yttra sig över Göteborgs Stads Biblioteksplan 2024–2028. Planens målbild är; *Biblioteket bygger broar i samhället, till läsning och bildning utifrån varje individs behov och förutsättningar*. Under planperioden ges utbildningsnämnden ansvar för följande tre insatser; att kartlägga och samordna gymnasiebibliotekens arbete och resurser, att stärka gymnasiebibliotekens läsfrämjande uppdrag genom samordning, uppföljning och utvärdering samt att gymnasiebiblioteken ska utveckla sitt arbete i medie- och informationskunnighet (MIK) på fler skolor och program.

Förvaltningen bedömer att planen med tillhörande insatser kan bidra till bildning och läsfrämjande samt att bygga broar i samhället. Förvaltningen anser att det är av vikt att elever får likvärdig tillgång till ändamålsenlig skolbiblioteksverksamhet. Det är positivt att planen lyfter gymnasiebibliotekens uppdrag med att förbereda eleverna för universitet- och högskolestudier, och att biblioteken ska utveckla sitt arbete i medie- och informationskunnighet. De föreslagna insatserna går även i linje med verksamhetens identifierade behov av en samordnande funktion på huvudmannanivå och förvaltningen ställer sig positiv till planen som helhet. Dock önskas en tydligare framskrivning om främjandet av de nationella minoritetsspråken.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förslaget om att fler elever ska ha tillgång till skolbibliotek bemannade med skolbibliotekarier innebär en ambitionshöjning för verksamheterna som resulterar i ökade kostnader för Göteborgs stad.

I Utbildningsdepartementets budgetproposition för 2024 föreslås att medel ska avsättas 2025 för att elever ska få tillgång till bemannade skolbibliotek. I delbetänkande Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3) föreslogs att de ökade kostnaderna för kommunerna bör finansieras genom regeringens kommande reformutrymme och statsbudgeten som helhet. Om förslaget inte kan finansieras inom

befintliga budgetramar föreslog samma utredning att medel omfördelas från utbildningsområdets riktade statsbidrag.

Bedömning ur ekologisk dimension

Genom att biblioteken lånar ut och ger tillgång till litteratur och andra medier kommer resurserna många till del i samhället och begränsar på så sätt det ekologiska fotavtrycket.

Bedömning ur social dimension

Läsfrämjande insatser prioriteras nationellt då läskunnigheten minskar. En bristande läsförmåga är en av de största anledningarna till att elever inte uppnår kunskapsmålen. Elever som inte uppnår kunskapsmålen och tar examen kan i förlängningen innebära stora kostnader för individen och samhället, då dessa elever ofta får svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden och därmed problem med att säkra sin egen försörjning, vilket kan leda till socialt utanförskap.

Brister avseende medie- och informationskunnighet kan få långtgående konsekvenser i vår tids digitala kommunikationssamhälle och riskerar att det demokratiska samtalet blir mer ensidigt och polariserat.

Skolan har i uppdrag att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med dessa värderingar och skolbiblioteken kan vara en resurs genom att böcker och olika medier kan utmana många stereotypa föreställningar. Skolbiblioteket har även ett kompensatoriskt uppdrag, där särskild uppmärksamhet ska ägnas åt elever i behov av särskilt stöd och elever med annat modersmål än svenska. Det är också av vikt att skolbiblioteken beaktar de särskilda rättigheterna elever som tillhör de nationella minoriteterna och urfolket samerna har.

Samverkan

I förvaltningens samverkansgrupp 2023-11-13.

Bilagor

1. Remissmall från Kulturnämnden
2. Göteborgs Stads Biblioteksplan 2024–2028

Ärendet

Kulturnämnden har överlämnat till utbildningsnämnden att yttra sig över Göteborgs Stads Biblioteksplan 2024–2028.

Förslaget har även remitterats till övriga skolenämnder, socialnämnden Centrum, Göteborgs Stads råd för funktionsrätt, Göteborgs Stads HBTQI-råd, Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Göteborgs Stads råd för den sverigefinska minoriteten samt Göteborgs Stads pensionärsråd.

Utbildningsnämndens yttrande ska vara kulturförvaltningen tillhanda senast 2023-11-30.

Beskrivning av ärendet

Enligt bibliotekslagen ska kommuner anta en biblioteksplan för sin verksamhet på biblioteksområdet. Stadens nuvarande biblioteksplan löper snart ut och därav har ett förslag till ny plan tagits fram för åren 2024–2028. Planen omfattar folkbibliotek, grundskolenämndens skolbibliotek samt utbildningsnämndens skolbibliotek.

I arbetet med att ta fram föreliggande förslag till biblioteksplan har kulturförvaltningen bland annat tillsatt en projektgrupp och en styrgrupp där representanter från grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen har ingått.

Den föreliggande planens målbild är; *Biblioteket bygger broar i samhället, till läsning och bildning utifrån varje individs behov och förutsättningar*. I planen beskrivs tre inriktningsområden med femton tillhörande insatser: 1) Biblioteket bygger broar i samhället. Mellan människor. Mellan staden och invånarna. 2) Biblioteket bygger broar till läsning och litteratur. Till upplevelser, inspiration och möjligheter för individen att utveckla alla sina språk. 3) Biblioteket bygger broar för bildning och lärande. För individens utveckling och det demokratiska samtalet.

De föreslagna insatserna för utbildningsnämnden under planperioden är:

1:6 *Kartlägga och samordna gymnasiebibliotekens arbete och resurser.*

2:5 *Stärka gymnasiebibliotekens läsfrämjande uppdrag genom samordning, uppföljning och utvärdering.*

3:4 *Gymnasiebiblioteken ska utveckla sitt arbete i medie- och informationskunnighet (MIK) på fler skolor och program.*

I skollagen finns ingen precisering av vad som avses med ”tillgång till skolbibliotek” och det saknas också en tydlig definition av vad ett skolbibliotek är.

Utbildningsdepartementets delbetänkande *Skolbibliotek för bildning och utbildning* (SOU 2021:3) innehöll en rad förslag på åtgärder för att stärka skolbiblioteken i syfte att ge elever likvärdig tillgång till ändamålsenlig skolbiblioteksverksamhet med fackutbildade bibliotekarier. Bland annat föreslogs att i skollagen införa bestämmelser kring elevers tillgång till och bemanning av skolbiblioteken, skolbibliotekariernas utbildning samt skolbibliotekens utformning. Göteborgs stad (inklusive utbildningsnämnden och grundskolenämnden) ställde sig i ett yttrande över delbetänkandet 2021 positiva till skolbiblioteksutredningens förslag och gjorde bedömningen att åtgärderna tillsammans var rimliga och ansåg att dessa främjar elevernas läsande och media- och informationskunnighet. Föreliggande förslag på biblioteksplan pekar ut riktningen för utvecklingsarbetet i Göteborgs Stad under 2024–2028.

Av läroplanerna för gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan framgår att det är rektors ansvar att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen och för att stärka elevernas språkliga och digitala kompetens.

Förvaltningen vill påtala att det saknas hänvisning till gymnasieskolans och anpassade gymnasieskolans läroplaner under rubriken Nationell styrning.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) avser de fem nationella minoriteterna samer, tornedalingar, sverigefinnar, romer och judar och minoritetsspråken samiska, meänkieli, finska, romani chib och jiddisch. I lagen framgår att stat och kommun ska skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kultur och särskilt främja barns och ungas utveckling av en kulturell identitet och användning av sitt eget nationella minoritetsspråk (§4). Göteborgs Stads plan för arbetet med nationella minoritetsfrågor 2020-2023 anger riktningen för skolbibliotekens arbete med insatsen 3.2 *Stadsbiblioteket och dess filialer samt skolbiblioteken ska förstärka och tillgängliggöra sitt utbud av litteratur, tidskrifter och annan media om nationella minoriteterna och på de nationella minoritetsspråken.*

Förvaltningens bedömning

Skolbibliotekens och folkbibliotekens olika uppdrag synliggörs på ett tydligt sätt i Göteborgs Stads Biblioteksplan 2024–2028 och de tre inriktningsområdena med tillhörande insatser bedöms kunna bidra till bildning och läsfrämjande i samhället. Förvaltningen anser att det är av vikt att elever får likvärdig tillgång till ändamålsenlig skolbiblioteksverksamhet och ställer sig positiv till planen som helhet. Dock önskar förvaltningen en tydligare framskrivning om främjandet av de nationella minoritetsspråken, likt insatsen i Göteborgs Stads plan för arbetet med nationella minoritetsfrågor 2020-2023.

Förvaltningen bedömer att insatserna 1:6 och 2:5 går i linje med verksamhetens identifierade behov av en samordnande funktion som kan kartlägga och samordna gymnasiebibliotekens arbete och resurser samt driva utvecklingsarbete på huvudmannanivå. Förvaltningen har nyligen inrättat en sådan funktion som kan stödja verksamheternas arbete med läroplanens och biblioteksplanens målsättningar.

Förvaltningen ställer sig positiv till att planen lyfter gymnasiebibliotekens uppdrag att förbereda eleverna för universitet- och högskolestudier och ser att det är av vikt att eleverna på samtliga program får en likvärdig utbildning i medie- och informationskunnighet enligt insats 3:4 och rektors ansvar enligt läroplanen.

Förvaltningen önskar samtidigt påtala att nära hälften av Göteborgs gymnasieelever går på fristående gymnasieskolor och att dessa elever inte berörs av Göteborgs Stads Biblioteksplan, i de delar som avser skolbiblioteken. Som skolbiblioteksutredningen föreslog vore det därav önskvärt att det i skollagen införs bestämmelser kring elevers tillgång till och bemanning av skolbiblioteken samt skolbibliotekariernas utbildningsnivå.

Tomas Berndtsson
Förvaltningsdirektör

Maija Söderström
Avdelningschef planering och utveckling

